

drugim letom, ko je dejal, da država sicer ni dobro rejena, pa tudi ni apoplektiška. Avstrijske investicije, ki naj bi povzdignile gospodarstvo, niso rodile čutnega uspeha, industrija nima posebnih naročil, delavstvo je jako revno in vsled tega trpi davčna moč. Naravno je, da čuti to tudi proračun, a vzlic temu ni razumeti, zakaj je minister tako vesel, da se mu je posrečilo, ohraniti računsko ravnovesje. Proračun, ki mora poseči po prebitku že davno minulih let, da ohrani ravnovesje, v takem proračunu dejanski ni več ravnovesja mej dohodki in mej izdatki, tak proračun izkazuje faktičen deficit, naj že številke govore, kar hočejo.

Ali je bil tak razvoj proračuna neizogiben, o tem ne mislimo govoriti; zdi se nam, da ni bil neizogiben.

Politični pregled.

Notranji položaj je postal tako kritičen, da stranke že ne govore več o razpustu poslanske zbornice, nego se na razpust že pripravljajo. Čehi in Nemci so vladni jezikovni načrt odklonili. Čehi se pripravljajo na obstrukcijo in so začeli tako energično nastopati proti vladi, da ta že misli na razpust poslanske zbornice. Ministrski predsednik Körber je neki izjavil, da počaka do konca meseca novembra, kako bo delal parlament. Če do tedaj ne nastanejo normalne razmere, hoče državni zbor razpustiti. Računajoč s to eventualnostjo, so češke stranke sklenile mej seboj kartel, da pri prihodnjih volitvah ne bodo druga proti drugi agitirale in druga proti drugi postavile kandidatov, nego se med seboj podpirale. S tem je zagotovljeno, da bi vlada z razpustom državnega zbora ne dosegla uspeha.

Odstop pravosodnega ministra. — V soboto je dunajski uradni list priobčil cesarjevi lastnoročni pismi, s katerima se je oficijalno razglasilo, da je pravosodni minister Spens-Boden, veliki neprijatelj Slovanov, odstopil, in da je mesto njega ministrski predsednik Körber prevzel začasno vodstvo pravosodnega ministrstva. Körber je tem povodom poslal višjesodnim predsednikom in višjim državnim pravdnikom okrožnico, v kateri je naznanil vse polno najlepših — besedi. Utisa te besede niso napravile, kes so ljudje že vajeni, da Körber vse drugače govori in vse drugače dela.

Državni zbor. — V prejšnjih letih so bile interpelacije v državnem zboru bolj redke in tudi zaradi tega bolj važne, ker je vlada skoraj na vsako interpelacijo odgovorila. Danes pa se je število interpelacij v državnem zboru tako nagromadilo, da vlada skoraj na tretjino interpelacij niti ne odgovori. Ker pa hočejo nekateri poslanci, da se vlada venderle izjavi o raznih dogodkih, kateri se jim zdijo važni, poprijeli so se, da dosežejo svoj namen, izdatnejšega sredstva. To sredstvo so pa ravno nujni predlogi, kateri morajo po poslovniku priti na vrsto pred vsako točko dnevnega reda. In tako je bilo v državnem zboru tudi ta teden v vsaki seji. V tej seji bi imela priti po dnevnem redu kot prva točka, razprava o dr. Körberju izjavi glede stališča, katero zavzema vlada nasproti rešitvi češkonemškega jezikovnega vprašanja. Ali, ker sta bila tu dva nujna predloga, morala se je ta razprava preložiti na drugo sejo. Nujna predloga pa sta bila in sicer: prvi poslanec Voglerja in Schumeierja, naperjen proti dunajskemu magistratu in nižjeavstrijskemu namestništvu zaradi volilnih imenikov, katere ni hotel dunajski magistrat dati tiskati ter jih razdeliti med volilce. Ker ni taka zahteva dunajskih liberalcev v postavi utemeljena, je zbornica temu

nujnemu predlogu odrekla nujnost. Da je bilo za te razprave veliko krika in vika in vse polno najgrših psovk, to je pri današnjih dunajskih parlamentarnih razmerah umevno vsakomur, ki se ž njimi peča. Drugi nujni predlog pa so stavili poslanci Ofner, dr. Vasilko in dr. Straucher, da se razveljavi sklep disciplinarnega senata pri Lvovskem nadsodišču, vsled katerega je bil odpuščen iz službe rumunski poslanec dr. Lupu zaradi njegove brošure naperjene proti nekaterim visokim uradnikom pri bukovinski deželni vladi, ter proti nekaterim bukovinskim deželnim poslancem. Dr. Lupu je bil namreč brez vsake pokojnine postavljen na cesto, ne da bi se poprej vprašala poslanska zbornica, katere član je dr. Lupu, ali se sme proti njemu postopati. Ker tako postopanje nasprotuje določbam § 16. temeljnega državnega zakona, kar so poslanci dr. Stransky, Ofner in dr. Menger jasno dokazali, je zbornica nujnost tega predloga soglasno sprejela, ter ga izročila ustavnemu odseku, da v 8 dneh zbornici o njem poroča. S tem je bila seja končana.

Ogrska. — V ogrskem parlamentu se vrsti napad za napadom na Avstrijo in na cesarja. Tem napadom dajeta največ povoda kvotna svota in pa nagodba. Poslanec Beöthy je rekel, da ne more zapopasti, kako da je mogoče naprtiti Ogrski tako veliko breme, kakoršno je kvotna svota, ki meni nič, tebi nič, le tako z jednim navadnim lističem. Tu je imel v mislih cesarski avtograf. Dalje je očital vladarski hiši, da je ista preveč naklonjena Avstriji. Rekel je, da se nagodba ne more sklepati z Avstrijo, ker jo tam diktirajo zgolj birokrati. Očital je Avstriji nehvaležnost do Ogrske, zato ker ji je poslednja priborila ustavo. Da, da, ogrska nesramnost postaja vedno večja.

Na Balkanu. — Dopisnik dunajske „Neue freie Presse“ je imel z nekim uglednim članom Cončevega macedonskega odbora razgovor, v katerem je slednji pojasnjeval položaj v Macedoniji. Iz izvajanj tega člana macedonskega odbora navesti nam je sledeče važnejše točke: Sedanje gibanje v Macedoniji je postalo mnogo večje, nego se je namerjalo početkom. Početkom se je mislilo napraviti le veliko demonstracijo, sosebno nasproti Rusiji, ki skuša zapostavljati macedonsko vprašanje. Sedanje gibanje, da se že po tem močno razlikuje od običajnih nemirov, ker je pod vodstvom izkušenih višjih častnikov, in ravno vsled tega se je demonstracija prelevila v ustajo. Tudi število ustašev je mnogo večje, nego običajno, ker je namreč to organizirana akcija in ker se ne postopa tja v en dan Vseh ustašev, ki so iz taktičnih oziror porazdeljeni na male čete, je preko 3000. — Ker so pa te čete v zvezi z vrhovnim vodstvom in med seboj, je voditeljem možno o potrebi združiti več teh čet na skupno akcijo. Polkovnik Jankov je nameraval zasesti jedno večjih sel ali mest, na pr. Monastir, in odstaviti tamošnje konzule, ter prisiliti tako velesile do posredovanja. Macedonski odbor ima jako dobro organizirano poročevanje z bojišča in doznaja hitro vse važne vesti. Zadnje z bojišča došle vesti pravijo, da je ustaška četa pod poveljništvom stotnika Stojanova blizu Srbina napadla in uničila 120 turških vojakov. Vas Djumaja je po ustaških blokirana; Bašibozuki so pomorili tam množico Bolgarov; vasi Melnik, Petrič in Porot so v plamenu, ustaši so odvzeli Turkom pri Djumaji tri topove in dosegli v soteski Kresna več velikih uspehov. Naj se zgodi kar hoče (je dojal član macedonskega odbora), sedanje gibanje dokazuje dovolj, da macedonski odbor lahko vsak čas povzroči ustajo v Macedoniji, da treba ta fakt upoštevati in storiti konec sedanjim neznosnim razmeram v Macedoniji. Sarafova macedonski odbor pa dosledno odreka sedanjemu gibanju vsako važnost in trdi, da so vse vesti o ustaji izmišljene. Dalje še pa gre v tem Turčija in ž njo židovsko časopisje, ki prestavlja macedonske ustaše kakor navadne roparje, ki preganjajo Turke in Grke, jih more in jim ropajo njih last. Listi, ki se ne sramujejo prinašati tako podlih poročil, so izgubili zadnjo sled poštenosti, ali pa je niso še

nikoli imeli. Bolgarska raja — tolovaj, in Turek — mučenik! Ali si človek more misliti bolj gorostasne perfidnosti, nego tiči v tej trditvi?! Kdor ima le količkaj soli v glavi, moral bi se smejati taki trditvi, da ni stvar tako grozno žalostna.

Novo srbsko ministrstvo. — Novo srbsko ministrstvo je sestavljeno tako-le: Predsedništvo in javna dela: bivši minister za javna dela Peter Velimirovič (radikalec); vnanje stvari: bivši vojni minister, podpolkovnik Vaso Antonić (neutralen); notranje stvari: Velimir Todorović (radikalec); finance: univerzitetni profesor Milan Radovanović (radikalec); pravosodje: bivši pravosodni minister Aron Nincić (naprednjak); poljedelstvo: bivši minister za poljedelstvo dr. Jurij Nikolić (radikalec); vojsko: general Milovan Pavlović (neutralen); nauk: profesor Milenko Marković. Pravec vnanje politike novega kabineta, ki se bo naslanjal na dosedanjo večino, ni določen. Vladna politika sicer ne bo odločno rusofilska, kakor je bila pod Vuićevim vodstvom, ali tudi protiruska ne bo, kakor bi bila, ako bi bila obveljala kombinacija generala Cincar-Markovića. In kombinacija Cincar-Marković je bila že toliko kolikor gotova. Ali odličnjaki, katere je bil kralj pozval k sebi iz vse dežele na posvetovanje, so se izrekli za fuzijo zmernih radikalcev in naprednjakov. Sprememba, ki se je izvršila, se zreali sosebno v dveh vsoporednih momentih: na mesto odločnega rusofila dr. Vuića je prevzel vodstvo brezbarvni podpolkovnik Vaso Antonić, in dr. Vuić je odklonil ponujani mu portfelj finančnega ministra v novem ministrstvu. Vender pa si odločilni krogi niso upali seči do skrajnega, po ministrstvu, ki bi pomenjalo odločno protirusko strujo. Na to stran so Nemci in Madjari malo prezgodaj triumfirali. Demonstrativen prevrat v protiruskem smislu bi utegnil vender škodovati — v Franciji. Tam pa so novi upniki Srbije. S Francijo se pogaja Srbija za novo posojilo. Proti sebi bo imelo novo ministrstvo izlasti nezavisne radikalce in liberalce. Javnost je je v obče pozdravljala z vso možno hladnokrvnostjo. Uboga Srbija je doživela zopet en eksperiment več.

Obrtnija.

Trije štrajki.

Francoska, Švica in Zjedinjene države severoameriške stoje pod utisom velikih gospodarskih dogodkov, ki so nastali v poslednjem času. Več stotisoč delavcev je opustilo delo. Proglasili so generalni štrajk. Oklic, da se opusti vsako delo, je padel na rodovitna tla: od dela utrujena, telesno izmozgana in s socijalistiškim duhom napojena masa delavstva je z veseljem sledila svojih voditeljev pozivu, da se odpočije, in da ob enem pokaže kapitalistični velevlasti moč delavske velevlasti.

Poskusi posredovanja so imeli uspeh. Veliki premogarski štrajk v Ameriki je končan. Istotako generalni štrajk v Švici, samo glede premogarskega štrajka na Francoskem se še ni doseglo porazumljenje.

Posledica velikega štrajka v Združenih državah severoameriških je gospodarska kriza. Ne samo, da se je silno podražil premog, tudi živež, zlasti meso je zelo poskočilo v ceni. Severna Amerika je dežela, kjer se največ pojé mesa in največ pokuri premoga. Naročene so ogromne množine premoga iz Angleške

in iz Kanade, ali tudi to bi ne bilo zadostovalo, da je štrajk le še nekaj dnij trajal.

V Franciji traja štrajk v vseh departementih, koder se koplje premog. Dosedaj se ni mir še nikjer kalil, vender vlada velik strah, ker groze rudarji, da udero v premogokope in jih razrušijo, da razbijejo stroje in sploh vse pokončajo. Prefekt v Pas de Calais pravi, da je doživel že več štrajkov, a takega, kakoršen je sedanji, da še ni bilo. V tem okraju štrajka nad 50 000 delavcev. V okraju Bassin de Loire štrajka 85 odstotkov vseh delavcev. Delavski kolovodje pozivljajo na mir in na vstrajnost, da se zabrani dovoz premoga iz drugih krajev.

Štrajk v Švici je trajal teden dni in je provzročil obilo škode.

O vzrokih teh ogromnih štrajkov se čujejo različna mnenja. Vodja francoskih socijalistov Jaurès piše v svojem organu „Petit république française“, da so temu največ vzrok rudniška društva, ki konsekventno delajo na znižanje delavskih plač. Cene premoga v letih 1901. in 1902. niso padle in vender prikrajšujejo ta društva delavcem premije, katero so jim dolžna po dogovoru, sklenjenem vsled podražjenja premoga. Ta društva se skrivajo za vlado in skušajo zvaliti vso krivdo nanjo. Društva žele, da bi prišlo do konflikta mej delavci in mej republikansko večino v parlamentu; ako izgubi vlada hladno kri in se da zapeljati do nasilstev, tedaj bi ta društva triumfirala.

Vladi nasprotni listi pozdravljajo radostno ta štrajk, ki dela vladi velike sitnosti. Monarhist Casagnac piše v „Autorite“, da je ta štrajk odgovor delavcev na obljube podjetnikov. Podjetniki so prelomili svojo besedo in ker so sejali veter, žanjejo zdaj vihar.

Da imajo štrajki svojo podlago v opravičenih zahtevah delavcev trpinov, temu se ne da ugovarjati, — ali na žalost opažamo, da nemalokrat izrabljajo nezadovoljnost delavcev, katero znajo često umetno vzbujati razni socijalistični kolovodje ali nečedni elementje. Tako se je dalo že mnogokrat dokazati, da so štrajke zanetila konkurenčna podjetja, katera imajo od počivanja dela v drugih podjetjih ogromne koristi. Zategadelj, ako bi imeli štrajki zares vedno pošteno in moralno podlago, bi morali zajedno onemogočiti koristoslóstvo konkurenčnih podjetij.

Ali štrajki v velikih krajih, kjer je delavstvo materijelno bolje organizovano in tudi podjetništvo stoji na boljih nogah, ne škodujejo na nobeno stran veliko. Vse drugače pa je v naših krajih. Tu škodujejo štrajki v prvi vrsti delavskim rodbinam, ki morajo često štrajk poplačati z gmotnim obstankom; v drugi vrsti — pred očmi imamo goriški Miren — pa ukončujejo domačo obrt, kateri ne želi nujnejšega nego pogibelj — tuji konkurent. Velika brezvestnost socijalističnih hujskačev slovenske krvi je torej, ako oni zavajajo naše delavce v štrajk. S tem služijo je-